

**TYÖ- JA TASA-
ARVOASIAINVALIOKUNNAN LAUSUNTO
11/2001 vp**

Hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodelle 2002

Valtiovarainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 12 päivänä syyskuuta 2001 lähettänyt hallituksen esityksen valtion talousarvioksi vuodelle 2002 (HE 115/2001 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi valtiovarainvaliokuntaan.

Eduskunnan työjärjestyksen 38 §:n 3 momentin nojalla työ- ja tasa-arvoasiainvaliokunta on päättänyt antaa toimialaansa koskevan lausunnon talousarvioesityksestä valtiovarainvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- työministeri Tarja Filatov, ylijohtaja Harri Skog, talousjohtaja Jukka Lumenko, ylitarkastaja

kastaja Aila Ryyänen ja erikoistutkija Heikki Räisänen, työministeriö

- tasa-arvoasioista vastaava ministeri Osmo Soininvaara ja neuvotteleva virkamies Päivi Romanov, sosiaali- ja terveysministeriö
- finanssineuvos Helena Tarkka, valtiovarainministeriö
- puheenjohtaja Lea Karjalainen, Työttömien Valtakunnallinen Yhteistoimintajärjestö TVY.

Lisäksi valiokunta on saanut Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry:n, Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry:n, Palvelutyönantajat ry:n ja Suomen Yrittäjien kirjalliset lausunnot.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Suhdanne- ja työvoimapoliittiset toimenpiteet

Työvoimapoliittisten toimenpiteiden määrää on talousarvioesityksessä vuodelle 2002 vähennetty. Talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä hallitus on kuitenkin päättänyt varautua nostamaan aktiivisten toimenpiteiden määrää, jos työttömyyskehitys vuoden 2002 aikana poikkeaa merkittävästi huonompaan suuntaan ennustetusta 8,8 prosentista.

Taloudellinen tilanne on kuluvana syksynä huonontunut talousarvioesityksessä ennakoitua enemmän ja nopeammin. Suhdannetilanteen muuttuminen on näkynyt työmarkkinatilannetta kuvaavissa tilastoissa muun muassa siten, että uusien avointen työpaikkojen määrä on jäänyt alle edellisen vuoden vastaavan ajankohdan tason ja lomautusten määrä on noussut. Merkit osoittavat selvästi suhdannekäänteen tapahtuneen.

Valiokunta pitää tärkeänä, että talousarvioesityksen eduskuntakäsittelyn aikana seurataan tarkoin taloustilanteen muuttumista ja ryhdytään tarvittaessa nopeasti suhdanne- ja työvoimapolitiittisiin toimenpiteisiin, jotta työttömyys ei ensi vuonna lisäännä. Valiokunta katsoo, että suhdannepoliittisin perustein tulisi lisätä erityisesti valtion ja kuntien rakennustoimintaa. Homekoulujen korjaaminen on sekä kansantaloudellisesti että kansanterveydellisesti tärkeää. Valiokunta katsookin, että suhdannepoliittista lisärahoitusta tulee ohjata nopeasti liikkeelle lähteviin ja työvoimavaltaisiin homekoulujen korjaushankkeisiin.

Työvoimapolitiikassa tulee valiokunnan käsityksen mukaan painottaa eri toimenpiteitä suhdannetilanteiden mukaan. Mitä syvemmälle mennään laskusuhdanteeseen, sitä vaikeampaa on välitön työllistyminen. Tällöin painopistettä tulee siirtää elinikäiseen oppimiseen liittyvään pohjakoulutukseen ja elämänhallintaa parantavaan tukityöllistämiseen, kuten sosiaaliseen yritystoimintaan. Valiokunta esittääkin, että taloudellisen tilanteen huonontuessa lisätään erityisesti aikuiskoulutuksen ja tukityöllistämisen määrärahoja.

Nuorten syrjäytymiskehityksen ehkäiseminen

Alle 25-vuotiaiden nuorten työttömyys on laskenut elokuun 2001 tilastotietojen mukaan 5,6 prosenttia viime vuodesta. Työttömiä nuoria on kuitenkin edelleen yli 38 000. Suurimpia ongelmia nuorten työllistymisessä ovat ensimmäisen työpaikan saannin vaikeus, lyhytaikaiset työsuhteet sekä osalla nuorista koulutuksen ja koulutusmotivaation puute.

Erityisessä syrjäytymisvaarassa ovat nuoret, joiden kielellinen ja matemaattinen lahjakkuus ei riitä kannustamaan ja motivoimaan heitä koulutuksen hankkimiseen nykyisen koulutusjärjestelmän puitteissa. Nuorten työpajoista ja työpajakouluista sekä oppisopimusperustaisista mestari/kisälliprojekteista on saatu hyviä tuloksia nuorten motivoimisessa koulutukseen ja työmarkkinoille. Elintason noustessa käden taitoihin perustuvien perinteisten ammattien, kuten puusepän, kirvesmiehen, räätälin ja suutarin ar-

vostus ja kysyntä lisääntyvät. On tärkeää huolehtia, että näiden alojen osaaminen säilyy ja siirtyy seuraaville sukupolville. Valiokunta pitää tärkeänä, että nuorten työpaja-, työpajakoulu- ja oppisopimustoimintaan samoin kuin nuorten syrjäytymiskehitystä ehkäiseviä uusia toimintamuotoja etsiviin kokeiluihin varataan riittävästi määrärahoja.

Nuorten tukityöllistämistä järjestettäessä tulee huolehtia, että työ on sekä nuoren että työnantajan kannalta mielekästä. Työvoimaviranomaisten tulee valvoa työn sisältöä, työhön ohjausta ja työolosuhteiden asianmukaisuutta ja näin varmistaa, että tukityö on omiaan edistämään nuoren sopeutumista työmarkkinoille.

Talousarvioesityksen perustelujen mukaan siviilipalveluun hakeutuu vuosittain noin 2 600 henkilöä, joista pystytään kouluttamaan noin 1 800. Tämä merkitsee, että osa siviilipalvelukseen hakeutuvista joutuu odottamaan koulutukseen pääsyä. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan myös palveluspaikkojen ja asumisen järjestämisessä on ongelmia. Valiokunta pitää tärkeänä, että siviilipalveluksen toteuttamiseen liittyvät ongelmat ratkaistaan niin, että palvelukseen pääsemiseen liittyvä epävarmuus ja odottelu eivät lisää nuorten syrjäytymistä koulutuksesta ja työelämästä.

Työvoimatoimistoverkoston uudistaminen

Talousarvioesityksen perusteluissa on todettu, että nykyiset 175 työvoimatoimistoa sekä 108 sivutoimistoa ja muuta palvelupistettä organisoidaan uudelleen vuoteen 2005 mennessä 100—115 itsenäiseksi työvoimatoimistoksi. Toimistoverkon uudistamisella pyritään lähinnä yhtenäisiin linjauksiin seutukunta-alueilla sekä tukemaan johtamisen ja erikoistumisen kehittämistä.

Valiokunta pitää ehdotettua toiminnan uudelleenorganisointia perusteltuna edellyttäen, että työvoimahallinnon henkilöstömäärää ei vähennetä. Paikkakuntakohtaiset erityispiirteet tulee ottaa huomioon uudistusta toteutettaessa niin palvelupisteiden palvelujen sisällöstä päätettäessä kuin pyrittäessä yhtenäisiin käytäntöihin ja tulkintoihin. Palveluverkostoa uudistettaessa tulee myös arvioida yhteistyömahdollisuudet eri-

tyisesti kauppa- ja teollisuusministeriön ja maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalojen kanssa.

Uudistus ei saa merkitä työvoimapalvelujen tarvitsijoiden asiointimatkojen kohtuutonta pitenemistä eikä hyvin toimivien, yksilölliseen palveluun kykenevien keski suurten työvoimatoimistojen toimintaedellytysten heikkenemistä. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan noin 10 työntekijän työvoimatoimistot ovat osoittautuneet tehokkaimmiksi palvelujen tarjoajiksi. Koska toimistoverkon uudistus merkitsee väistämättä melkoista muutosta varsinkin haja-asutus-

alueilla työskenteleville työhallinnon työntekijöille, on tärkeää, että muutokset valmistellaan ja toteutetaan yhteistyössä henkilöstön kanssa ja henkilöstön tarpeet huomioon ottaen.

Lausunto

Lausuntonaan työ- ja tasa-arvoasiainvaliokunta kunnioittavasti esittää,

että valtiovarainvaliokunta ottaa huomioon, mitä edellä on esitetty.

Helsingissä 9 päivänä lokakuuta 2001

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Jouko Skinnari /sd
vpj. Jouni Lehtimäki /kok
jäs. Pertti Hemmilä /kok
Leea Hiltunen /kd
Kyösti Karjula /kesk
Risto Kuisma /rem
Esa Lahtela /sd

Petri Neittaanmäki /kesk
Håkan Nordman /r
Lauri Oinonen /kesk
Pirkko Peltomo /sd
Tero Rönni /sd
Jaana Ylä-Mononen /kesk.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Ritva Bäckström .